

առ Ռուսաց տերութիւնն: Կովկասու վրայն Շամիլի զօրութիւնը վերցուածի պէս էր. անոր իշխանութեան տակն եղած ազգերը անդադար Ռուսաց կողմը կանցնին: Շամիլ տեղացի բնակիչներէն ու Ռուսաց զօրքերէն ներք մտնելով՝ փախաւ զնաց ապաւինեցաւ լեռներուն կիրճերը: Պարեա-րինքի իշխանը օգոստոսի 22-ին հեռագրով Վեհափառ Կայսեր այսպէս յայտնեց. « Երջանկութիւն կ'նամարիմ ինձի Ձեր Վեհափառութեան անուան տարեկարծը շնորհաւորել: — Կասպից ծովէն մինչեւ Վրաստանի զինուորական ըս-ած ճանապարհին մէջ եղող ազգերը Ձեր Ինքնակալու-րէնքը հնազանդեցան. 48 ընդանօր, բոլոր բշխմանց ընդ երբ եւ ամբողջները մեր ձեռքն են: Այժմ Կունիպ լեռը պաշարեմ եմ, ուր Շամիլը իր 400 միւրիտ կուսա-կիցներովը փակուել է: Անկէ քիչ մը ետքը օգոստոսի 26-ին երկրորդ հեռագրով կըսէր. « Կունիպը առնուեցաւ, Շամիլ գերի ընկաւ ու Փերսպոլի խրկուեցաւ: »

Երբոր լեռնային ազգերը հետ զնետէ նուաճեցան, եւ Շամիլ յոյսը կտրեց աւելի մէկ իշխանութիւն մը ունենալէն իր լեռնային ազգաց վերայ, հարաւային Տաղստանի բնակ-չացը դիմեց. բայց տեսնելով որ իւր այն տեղի եղած բեր-դերը արդէն Ռուսաց ձեռքը անցեր են ու տեղացիներէն ընդունելութիւն մը չունի, Ռուսաց զօրքերէն եւս կըճաւ-ծուի, Կունիպ լեռը ապաւինեցաւ, որ իւր անառիկ դիր-քովը շատ նշանաւոր է: Այն տեղ երկու որդով, ընտանեօք եւ մնացեալ Միւրիտ բոսւած կուսակիցներովը փախաւ ամ-րացաւ. լեռան ինակիչները եւս իրեններուն հետ միացընե-լով՝ զօնոր 400-ի հասուց, եւ 4 ընդանօր ունէր:

Քանի մը օր Կունիպ լեռան վրայ անցունելէն ետքը՝ տեսաւ որ Ռուսաց զօրքէն եւ իրմէ զլուխ վերուցած բնա-կիչներէն պաշարուել է, մտածեց որ ազատութեան ճար մը գտնէ: Կերեւնայ քէ հասկըցեր էր որ իւր իշխանութեանը վերջը հասեր է. մտածեց որ անձնատուր ըլլալու բանա-զնացութիւն ընէ, եւ միջնորդ ընտրեց այս բանիս Դանիէլ Պէկը եւ Ալիխան զնդապետը, որ Ռուսաց ծառայութեան մէջ էր: Բայց չորս օր անօգուտ բանագնացութեամբ ան-ցաւ, մինչեւ Պարեաքինքի սպարապետ իշխանը արգելեց, ու հրամայեց զօրաց որ Կունիպ լեռն առնելու յարձըրկին:

Կովկասեան զօրաց Կունիպ լեռան առման ատենը ցու-ցուցած դիւցազնական քաջութեամբը փառաւորապէս պը-սակուեցան անոնց վերջի ատեններս ըրած պատերազմա-կան սխրագործութիւնները: Շամիլ գերի բռնուեցաւ, եւ Կովկասու Արեւելեան կողմն եղած յիսուն տարուան կոփը վերջացաւ:

Կովկասու Արեւելեան կողմը նուաճուելուն պէս՝ Արեւմը-տեան կողմի լեռնարեակ ազգերը եւս Ռուսաց տերութեան հպատակեցան: Սոքա Կովկասու ծովեզերայն սահմանին Կուսակալ Ֆիլիպսոն զօրապետին երեսփոխաններ խրկեցին Ռուսաց Կայսեր հպատակութիւնն յայտնելու, եւ նա հա-ւատարմութեան երդում առաւ ամենէն առ Վեհափառ Ինք-նակալն:

Սեպտեմբերի 26-ին Շամիլ Փերսպոլի զնաց: Նորա համար բնակութեան տեղ որոշուած է Քալուկա քաղաքը, ուր այժմ կը բնակի: Կրսնէ քէ ապրուստի համար տերու-րիւնը բաւական մեծ բոշակ կապեր է իրեն:

ՀԱՄԱՌՈՑ ՏԱՐԵԳԻՐ ԱՉԳՈՅԻՆ ԱՆՅԻՅ 1859 ՏԱՐԻՈՅ.

(Շարքայարութիւն. Տես էջ 20:)

— Տերփիի Համալսարանէն երկու ուսումնասիր եւ ազնուա-բարոյ նալ երիտասարդներ ելան այս տարի՝ քաջութեամբ աւարտելով իրենց իրաւաբանական գիտութեան ընթացքը. մէկն է Իշխանազն Պարոն Միքայէլ Ամատունին Տփլիսեցի, եւ միւսը Պարոն Գեորգ Տոտոխեան Խրիմեցի: Այս երկուորը Մոսքուայի Լազարեան ձեմարանին աշակերտներէն է:

— Օգոստոսի 15-ին Շողակաքի տօնին խորհրդաւոր օրը կատարուեցաւ ի Ս. Էջմիածին մեր Վեհափառ Սրբազան Կարադիկոսին Տեսն Մատթէոսի Օծման հանդէսը: Այսու առիթ. Դեր. Գալիայեան Խորէն Վարդապետին եղած բա-նաստեղծութիւնը զալ ամսոյն տնտրակին մէջ կը հրատա-րակենք:

— Փարիզու Հայկազեան վարժարանը փակուեցաւ. սեպտեմ-բեր ամսոյն մէջ ի տրտմութիւն ամենայն ազգասեր սրտից: Այս զօրծին ստոյգ պատճառները ամսագրոյս մէջ պիտի հրատարակուին ի դեպ ժամանակի:

— Նոր-Նախիջեւանի եւ Մարիամփոյի մէջ տերութեան կող-մանէ Բարեկարգարան (Փոյիցիս) գրուեցաւ՝ առանց ա-նոնց արտօնութիւններուն զրպէշու. եւ այս քաղաքաց վերատեսչութիւնը յանձնուեցաւ Կատարինասոյաի Կուսա-կային:

— Սրբազան Կարադիկոսին անդրանիկ Կոնդակը առ ազգս Հայոց, որ ստորագրուած էր Հոկտեմբերի 6-ին, եւ տպուած ի Ս. Էջմիածին, Նախիջեւանի եւ Պետաքապոյի վիճակին մէջ եւս հրատարակուեցաւ տարւոյն վերջերք՝ յուրախու-րիւն բարեկալաւ հաւատացելոց: Մեր նորընտիր Հայրապե-

տին հոգեւորէ խրատները անտարակոյս պիտի իջնան ծա-ւալին իրրեւ զցող քաղցրութեան ի դաշարագեղ բոյսս բա-նաւորս Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, եւ ընդ միոյ հարիւր պիտի պտղաբերեն ի փառս Աստուծոյ:

— Դեկտեմբերի 6-ին Սրբազան Կարադիկոսը ուրը եպիս-կոպոս ձեռնադրեր է ի Ս. Էջմիածին, որոց ամենեցուն ա-նուանքը դեռ յայտնի չեն մեզի:

— Խալիպեան Տալարանի Գրասենեկին մօտ բացուեցաւ Քան-գարան Վերձանութեան ազգային եւ օտարազգի օրագրաց եւ լրագրաց: Այն Քանգարանին Տեսուչները հրապարակա-լիւնց շնորհակալութիւնը կ'այտնեն Տէր-Շմառնեան Դիկո-ղայոս ուսումնասէր Պարոնին Տփլիսեցւոյ, որ Մասեաց Աղանուոյս մէկ օրինակը ընծայեց Քանգարանին. նմանա-պէս Ալեանազեան Պետրոս Աղային որ Ручейն Мирз (Ռու-սաց Ալիար) ըսուած օրագրին մէկ տարեկան հաւաքու-մը նուիրեց:

— 1859 տարւոյն հետ դադրեցաւ առ ժամանակ մի ճաւ-քող անունով օգտակար եւ զովելի ամսատնտրակը՝ որ կը հրատարակուէր ի Մոսքուա: Բայց յուսանք քէ ազգային բանասէրք միւրաբարութիւն եւ ուրախանան ուրիշ նոր ամսա-գրով մը որ 1860 տարւոյս հետ պիտի հրատարակուի ի Տփլիս՝ „Կուսակ Հայոց աշխարհին“ անունով, ի նորա-կառոյց Տալարանին Դարբելի Մեկքումեանց եւ Համբար-ձումի Էնփիլանեանց:

Հրամայեցաք տպագրել. ի Քեդոգոսիս, ի 16 Յունուարի 1860. Դարբելի Վ. Ալիպաշեան:

Ի Տալարանի Խալիպեան Ուսումնարանի Հայոց: